

Funded by the
European Union

UPOREDNI IZVEŠTAJ

ISTRAŽIVANJA KOJE SU SPROVELE ZEMLJE
UČESNICE NENPIC PROJEKTA

Koordinator projekta:
gđa Renée M. Scott Avellaneda

E-mail:
rscott@alianzapreventiva.com

Tel.:
+346786466125

INDEKS

1. UVOD

2. UPOTREBA PODATAKA

a. Karakterizacija učesnika u projektu

- i. Partnerske organizacije i članovi projekta
- ii. Organizacije koje su učestvovalе u istraživanju
- iii. Osobe koje su učestvovalе u istraživanju

b. O PROCESU INFORMISANJA I KONSULTACIJA pre donošenja odluke:

- i. Procena procesa INFORMISANJA i KONSULTACIJE radnika o PREVENICIJI ZARAZE COVID 19.
- ii. Procena procesa INFORMISANJA i KONSULTACIJE radnika o najboljem načinu za ODRŽAVANJE DELATNOSTI I NASTAVAK POSLOVANJA.

c. O Procesu UČEŠĆA pre donošenja odluka:

- i. Procena procesa UČEŠĆA radnika u osmišljavanju načina postupanja u vezi sa PREVENICIJOM ZARAZE COVID 19.
- ii. Procena procesa UČEŠĆA radnika na najbolji način u ODRŽAVANJU DELATNOSTI I NASTAVKU POSLOVANJA.

d. „Naučene lekcije”. Prenošenje iskustava Informisanja, Konsultacija i Učešća radnika u upravljanju krizom-Covid 19 na druge krizne situacije.

e. Procena postupaka za upravljanje krizom COVID-19 koju promoviše:

- i. Vlada svake zemlje koja učestvuje u NeNPIC projektu.
- ii. Sindikalne organizacije koje učestvuju u NeNPIC projektu.
- iii. Poslovne organizacije koje učestvuju u NeNPIC projektu.

f. Korist od ostvarivanja prava radnika na konsultacije i učešće

3. ZAKLJUČCI

- a. Trenutni izazovi u zemljama učesnicama.
- b. Konačni zaključak.

UVOD

Svrha ovog izveštaja je da sumira uporednu mapu iskustava Hrvatske, Poljske, Srbije, Crne Gore, Litvanije, Makedonije, Italije i Španije u jačanju primene konsultacija i učešća transportnih radnika nakon krize COVID 19.

UPOTREBA PODATAKA

A. Karakterizacija sektora transporta uključenog u projekat:

i. Partnerske organizacije NENPIC projekta

<i>Grafikon 1</i>	SINDIKALNA organizacija	Organizacija POSLODAVACA
ZEMLJA		
HRVATSKA		Sindikat željezničara Hrvatske (SŽH) (HRVATSKA),
POLJSKA	Savez kontrolora saobraćaja Poljske državne železnice PKP (POLJSKA),	CECC- POLJSKA
SRBIJA		Unija poslodavaca Vojvodine (SRBIJA),
CRNA GORA		Unija poslodavaca Crne Gore – CRNA GORA
LITVANIJA	Litvansko udruženje sindikata železničkih radnika - LITVANIJA	
MAKEDONIJA	Sindikat saobraćaja i veza STV (MAKEDONIJA)	
ŠPANIJA		APETAM - SPAIN & FEDINTRA - ŠPANIJA
ITALIJA		FAST

ii. Organizacije koje su učestvovale u istraživanju

Sledeća tabela sumira karakterizaciju kompanija u sektoru transporta koje su bile navedene u projektu i koje su aktivno učestvovale u njemu. Ova tabela identifikuje za svaku zemlju učesnicu najreprezentativnije prevozno sredstvo, tip vlasništva, glavnu delatnost, veličinu kompanija koje učestvuju u projektu i društveni status ljudi koji učestvuju u projektu za svaku zemlju.

Tabela 2	PREVOZNA SREDSTVA GLAVNA				VLASNIŠTVO		DELATNOST		VELIČINA				UČESNICI	
	Pomorsko	Vazdušno	Drumsko	Kopneno železničko	Javno	Privatno	Roba	Putnici	Mikro preduzeća (Manje od 10 radnika)	Mala preduzeća (10 do 25 radnika)	Srednja preduzeća (25 do 250 radnika)	Velika kompanija (Više od 250 radnika)	Kompanija	Sindikata
ZEMLJA														
HRVATSKA	X		X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
POLJSKA	X	X	X	X		X	X	X	X	X		X	X	X
SRBIJA			X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
CRNA GORA		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	
LITVANIJIA			X	X		X	X	X	X	X	X	X		X
MAKEDONIJA		X	X	X		X	X	X		X	X	X		X
ITALIJA			X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	
ŠPANIJA	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

iii. Profili ljudi koji su učestvovali u istraživanju

Tabela 3 KARAKTERIZACIJA LJUDI UKLJUČENIH U NeNPIC PROJEKAT

ZEMLJA	Hijerarhijski nivo					Reprezentacija društvenog ili ekonomskog dela		Status zaposlenja u vreme NeNPIC ankete			Starost				Pol	
	Operater	Komanda	Uprava	Vlasnik	Drugo	Predstavnik kompanije	Predstavnik sindikata	Aktivan	Nezaposlen	Sa skraćenim radnim vremenom	Između 18-30 godina	Između 31-45 godina	Između 46-65 godina	Preko 65 godina	Muški	Ženski
HRVATSKA	61,1 %	33,3 %	5,6 %	-	-	61,1 %	38,9 %	100 %	-	-	-	33,3 %	66,7 %	-	88,9 %	11,1 %
POLJSKA	61,6 %	26,9 %	3,8 %	7,7 %	-	64,2 %	17,9 %	78,9 %	7,9 %	13,2 %	77,5 %	15 %	7,5 %	-	59,2 %	40,8 %
SRBIJA	57,6 %	27,3 %	10,6 %	4,5 %	-	43,9 %	47,1 %	95,4 %	4,5 %	-	6,1 %	43,9 %	47 %	3 %	71,2 %	28,8 %
CRNA GORA	-	100 %	-	-	-	100 %	-	100 %	-	-	-	100 %	-	-	100 %	-
LITVANIJA	81,5 %	16,1 %	2,4 %	-	-	13,9 %	57 %	98,8 %	1,2 %	-	1,3 %	22,5 %	75 %	1,2 %	56,3 %	43,8 %
MAKEDONIJA	48,2 %	9,3 %	1,9 %	-	40,6 %	66,7 %	29,6 %	98,1 %	-	1,9 %	7,4 %	44,4 %	46,3 %	1,9 %	68,5 %	31,5 %
ITALIJA	54,5 %	-	15,9 %	22,7 %	6,9 %	36,4 %	43,2 %	75 %	-	25 %	4,5 %	45,5 %	50 %	-	72,7 %	27,3 %
ŠPANIJA	51,1 %	34,9 %	9,3 %	4,7 %	-	88,4 %	11,6 %	100 %	-	-	-	34,9 %	65,1 %	-	55,8 %	44,2 %

B. O PROCESIMA INFORMISANJA I KONSULTACIJE pre donošenja odluke:

a. Procena procesa INFORMISANJA I KONSULTACIJE radnika o najboljem načinu izbegavanja i sprečavanja zaraze.

Tabela 4		INFORMISANJE I KONSULTACIJE RADNIKA O PREVENICI INFEKCIJA																	
ZEMLJA	Izbor zaštitne opreme za upotrebu kao što su rukavice, maske, itd.		Informacije koje treba saopštiti o COVID 19; simptomi, načini zaraze, preventivne navike, itd.		Informacije koje treba saopštiti o merama koje je Vlada uvela za zaštitu stanovništva i koje utiču na sektor zbog potpune ili delimične obustave aktivnosti u sektoru transporta		Pravi kanali da se brzo i efikasno dopre do celokupne radne snage		Informacije za osoblje i klijente o tome kako da bezbedno i sigurno obavljaju funkcije		Obuka za uveravanje korisnika transporta da koriste zaštitu i poštuju higijenske standarde		Zadovoljstvo u vezi korisnosti dobijenih informacija		Zadovoljstvo u vezi korisnosti dobijene obuke		Percepcija bezbednosti i zaštite od infekcije sa merama koje sprovodi vaša organizacija		
	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	
HRVATSKA	X		X		X		X		X		X		X		X		X		
POLJSKA	X		X		X		X		X		X		X		X		X		
SRBIJA	X		X		X		X		X		X		X		X		X		
CRNA GORA	X		X		X		X		X		X		X		X		X		
LITVANIJA	X		X		X		X		X		X		X		X		X		
MAKEDONIJA		x		x		x		x		X		x		x		x		X	
ITALIJA	X		X		X		X		X		X		X		X		X		
ŠPANIJA	x		x		X		x		X		x		X		x		x		

b. Procena procesa INFORMISANJA I KONSULTACIJE zaposlenih o najboljem načinu održavanja delatnosti i kontinuiteta poslovanja.

<i>Tabela 5</i>	INFORMISANJE I KONSULTACIJA RADNIKA O REORGANIZACIJI RADA ZBOG SMANJENE AKTIVNOSTI U SEKTORU TRANSPORTA															
ZEMLJA	Zatvaranje organizacije. Prestanak delatnosti.		Smanjenje radne snage. Otpuštanja.		Privremeni prekid radnog odnosa, (na određeno vreme)		Smanjenje primljene plate		Produženo radno vreme		Skraćeno radno vreme		Prelazak na rad na daljinu u određenim poslovima		Nemogućnost prilagođavanja poslova radu na daljinu	
	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena
HRVATSKA		X		X	X			X		X		X	X		X	
POLJSKA		X		X		X		X		X		X		X		X
SRBIJA		X		X	X			X		X	X		X		X	
CRNA GORA		X		X	X		X		X		X		X		X	
LITVANIJA		X		X		X		X		X		X		X		X
MAKEDONIJA		X		X		X		X		X		X		X		X
ITALIJA		X		X		X		X		X		X	X			X
ŠPANIJA		X		X		X		X		X		X	X		X	

C. O procesu UČEŠĆA pre donošenja odluka:

a. Procena procesa UČEŠĆA radnika u osmišljavanju načina postupanja u vezi sa prevencijom zaraze Covid 19

<i>Tabela 6</i>		UČEŠĆE RADNIKA U ASPEKTIMA PREVENCIJE ZARAZE Covid 19									
ZEMLJA	Procesi identifikacije i procene rizika od zaraze		Projektovanje rešenja i preventivno-tehničkih, kontrolnih i zaštitnih mera na izvoru, medijumu prenosa i za osobe		Proces komuniciranja sa ostalim radnicima organizacije o riziku i preventivnim merama za izbegavanje zaraze		Proces obuke osoblja o „Higijenskim i sanitarnim navikama u suočavanju sa COVID 19”.		Proces praćenja incidenata i mogućih zaraza		
	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	
HRVATSKA		X		X	X			X		X	
POLJSKA		X		X		X		X	X		
SRBIJA	X		X		X		X		X		
CRNA GORA	X		X		X		X		X		
LITVANIJA	X		X		X		X		X		
MAKEDONIJA		X		X		X		X		X	
ITALIJA		X		X		X		X		X	
ŠPANIJA	X	X	X		X		X		X		

b. Procena procesa UČEŠĆA radnika na najbolji način za održavanje delatnosti i kontinuiteta poslovanja.

<i>Tabela 7</i>				
UČEŠĆE RADNIKA U ASPEKTIMA REORGANIZACIJE RADA ZBOG SMANJENE AKTIVNOSTI U SEKTORU TRANSPORTA				
ZEMLJA	Osmišljavanje ekonomski isplativih rešenja koja bi omogućila kontinuitet poslovanja na održiv i profitabilan način		Primena rada na daljinu u organizaciji	
	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena
HRVATSKA		X		X
POLJSKA		X		X
SRBIJA		X	X	
CRNA GORA	X		X	
LITVANIJA		X		X
MAKEDONIJA		X		X
ITALIJA		X	X	
ŠPANIJA		X	X	

D. "Naučene lekcije". Prenosjenje iskustava na druge krizne situacije.

Od velikog značaja za ovu studiju je da proceni da li zemlje učesnice smatraju izvodljivim prenošenje **Dobre prakse Informisanja, Konsultacija i Učešća** radnika u upravljanju kriznom situacijom izazvanom Covid-om 19 na druge moguće krizne situacije kao što je aktuelna situacija izazvana ratom između Rusije i Ukrajine.

Da bismo to uradili, pogledaćemo rezultate prikazane u tabelama 4 i 6, koji predstavljaju komparativnu analizu procena učesnika o Konsultaciji i Učešću **u aspektima koji se odnose na zdravstvenu krizu** (za koje se smatra da su uglavnom dobra praksa) i procene radnji u vezi sa Konsultacijom i Učešćem **u aspektima koji se odnose na ekonomsku krizu i poslovnu održivost** u tabelama 5 i 7 (koji se **NE** smatraju uglavnom dobrom praksom).

Stoga, s obzirom na to da je kriza izazvana ratom između Rusije i Ukrajine uglavnom ekonomska, oni ponavljanje postupaka doživljenih tokom pandemije ne smatraju izvodljivim ili zgodnim. Štaviše, smatraju da bi, s obzirom na rezultate jedne i druge prakse, tretman ove nove ekonomske krize trebalo da bude identičan posvećenosti kompanija, sindikata i vlade u zdravstvenoj krizi. U toj krizi većina zemalja smatra da je postojala solidarnost, informisanje, konsultacije i učešće u upravljanju i donošenju odluka kako bi se ubrzao proces prevazilaženja trenutne krize u njihovim organizacijama.

Zemlje učesnice su uverene da bi ove iste konsolidovane prakse omogućile organizacijama da se suoče sa energetske izazovima koje Agenda 2050 u Zelenom dogovoru postavlja sektoru transporta.

Najveća blokada za konsultacije i učešće u aspektima upravljanja ekonomskom krizom je u pregovaračkim uputstvima, gde se mora uspostaviti polazna tačka na osnovu onoga što je „moguće i izvodljivo” a ne „poželjno”, gde se mora naći najbolji dogovor između sindikalne pozicije održavanja zaposlenja i uslova rada i pozicije poslodavca da prilagođava poslove i troškove plata potražnji za uslugama.

U zemljama u kojima je socijalni dijalog funkcionisao i gde su vlade sa aktivnom politikom ekonomske pomoći kompanijama i radnicima omogućile konsenzus između sindikata i organizacija poslodavaca, vidi se da su to zemlje koje lakše izlaze iz ekonomske krize. Pogledajte tabele br. 8, 9, 10.

E. Procenu postupaka u upravljanju krizom izazvanom Covid-om 19 promoviše:

- i. Sledeća tabela prikazuje percepciju reprezentativnog uzorka sektora transporta koji su odabrali partneri u svakoj zemlji koja učestvuje u ovom istraživačkom projektu o **POSTUPCIMA KOJE PROMOVIŠU VLADE svake zemlje.**

Tabela 8	Izrada posebnih propisa za uspostavljanje hitnih mera prevencije, suzbijanja i koordinacije za rešavanje zdravstvene krize		Promocija programa zdravstvene pomoći sa raspoređivanjem resursa		Promocija programa pomoći za oporavak privrede sektora tokom pandemije		Promocija programa pomoći za oporavak privrede sektora u sadašnjem trenutku		Sporazumi sa finansijskim institucijama		Smernice za promovisanje socijalnog dijaloga		
	ZEMLJA	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena	POZITIVNA ocena	NEGATIVNA ocena
HRVATSKA	X		X		X		X		X		X		
POLJSKA		X		X		X		X		X		X	
SRBIJA	X			X		X		X		X		X	
CRNA GORA		X		X		X		X		X		X	
LITVANIJA		X		X		X		X		X		X	
MAKEDONIJA		X		X		X		X		X		X	
ITALIJA		X	X			X		X		X		X	X
ŠPANIJA	X		X		X		X		X		X	X	

- ii. Sledeća tabela prikazuje percepciju reprezentativnog uzorka sektora transporta koji su odabrali partneri u svakoj zemlji koja učestvuje u ovom istraživačkom projektu. **POSTUPCI KOJE PROMOVIŠU SINDIKALNE ORGANIZACIJE u svakoj zemlji.**

Tabela 9	Prenos najnovijih zdravstvenih informacija		Doprinos sektoru savetovanjem o pravima i obavezama radnika		Prenos najboljih praksi (BBPP) u sektoru		Smernice za promovisanje Konsultacije i Učešća radnika	
	Vrednovanje POZITIVNO	Vrednovanje NEGATIVNO	Vrednovanje POZITIVNO	Vrednovanje NEGATIVNO	Vrednovanje POZITIVNO	Vrednovanje NEGATIVNO	Vrednovanje POZITIVNO	Vrednovanje NEGATIVNO
HRVATSKA	X		X		X		X	
POLJSKA		X		X	X		X	
SRBIJA	X		X		X		X	
CRNA GORA		X		X		X	X	
LITVANIJA		X		X		X		X
MAKEDONIJA	X		X		X		X	
ITALIJA	X		X			X		X
ŠPANIJA		X		X		X		X

- iii. Sledeća tabela prikazuje percepciju reprezentativnog uzorka sektora transporta koji su odabrali partneri u svakoj zemlji koja učestvuje u ovom istraživačkom projektu, **POSTUPCI KOJE PROMOVIŠU POSLOVNE ORGANIZACIJE u svakoj zemlji.**

Tabela 10	Prenos najnovijih zdravstvenih informacija		Saveti o načinima reorganizacije preduzeća		Prenos informacija o državnoj pomoći i merama za jačanje sektora		Smernice za promovisanje Konsultacija i Učešća radnika	
	Vrednovanje POZITIVNO	Vrednovanje NEGATIVNO	Vrednovanje POZITIVNO	Vrednovanje NEGATIVNO	Vrednovanje POZITIVNO	Vrednovanje NEGATIVNO	Vrednovanje POZITIVNO	Vrednovanje NEGATIVNO
HRVATSKA	X		X		X		X	
POLJSKA		X	X		X		X	
SRBIJA	X		X		X		X	
CRNA GORA	X			X	X		X	
LITVANIJA		X		X		X		X
MAKEDONIJA		X		X		X		X
ITALIJA	X			X	X			X
ŠPANIJA	X		X		X		X	

F. Korist od ostvarivanja prava na Konsultaciju i Učešće radnika

Sve zemlje učesnice projekta saglasne su da su koristi koje su imale zahvaljujući dobroj praksi Konsultacije i Učešća bile zadržavanje talenata, osnaživanje radnika, što je takođe omogućilo radnicima da se osećaju cenjenim i priznatim kao profesionalci, stvoreno je međusobno poverenje, što je omogućilo da se osmisle mnogo solidnije poslovne strategije za uspostavljanje rešenja za zdravstvenu i ekonomsku krizu organizacije tokom pandemije. Ovo je stvorilo međusobno poverenje koje je omogućilo da se osmisle mnogo solidnije poslovne strategije za uspostavljanje rešenja za zdravstvenu i ekonomsku krizu organizacije tokom pandemije i značajno poboljšanje fizičkog, mentalnog zdravlja i relacijskih odnosa radnika, jer su bili svesni situacije u kojoj su se njihove kompanije našle u svakom trenutku i mogli su svojim iskustvom da doprinesu poboljšanju održivosti poslovanja.

ZAKLJUČCI

A. Trenutni izazovi za sektor transporta u zemljama učesnicama

Sledeći deo predstavlja rezime glavnih izazova oko kojih se sve zemlje učesnice projekta slažu i identifikuju ih kao strateške za unapređenje socijalnog dijaloga i uspešnog uključivanja radnika u „ključne” aspekte poslovnog upravljanja.

Izazovi za poslodavce koji treba da:

- nastave da razvijaju prakse savetovanja i učešća radnika.
- omoguće slobodan izbor i funkcionisanje zastupanja radnika prema nacionalnom i evropskom zakonodavstvu koje uključuje i garanciju uslova rada predviđenih zakonom, ugovorima i kolektivnim ugovorima.
- promene tumačenja da se pravo predstavnika radnika na informisanje, konsultaciju i učešće doživljava kao investicija koja će povećati produktivnost, poboljšati radno okruženje i međuljudske odnose i, ukratko, olakšati prevazilaženje vanrednih situacija ili kriza.
- podstaknu pokretanje različitih praksi direktnog uključivanja radnika u procese koji se odnose na analizu problema, osmišljavanje rešenja i sprovođenje odluka koje utiču na procese i uslove rada u kompaniji. Posebno pri izradi relevantnih ugovora o radu (npr. hipoteza o reorganizaciji rada).
- iskorene nesigurne oblike rada koji ne motivišu zaposlene da se uključe.
- uključe kvalitet učešća i uključenost radnika u kompaniji u ocenjivanje učinka i za postizanje ekonomskih bonusa.

- promovišu stvaranje predstavničkih tela pod nazivom: << Savet upravljačke kompanije >>; ovo je konsultativno telo koje čine članovi izabrani iz reda radnika i koji imaju posebna prava na informisanje, kao i da zahtevaju određene radnje od uprave kompanije.
- rade na prenošenju najboljih praksi Konsultacije i Učešća stečenih tokom perioda pandemije, u kojima su pregovori o pitanjima vezanim za zdravstvenu krizu i ekonomsku krizu uspešno rešeni.

Izazovi za sindikalni pokret i predstavnike radnika, koji treba da:

- razviju sav potencijal sindikalnih platformi kako bi doprineli socijalno pravednoj transformaciji ka niskouglednoj ekonomiji, uključujući održivu i odgovornu potrošnju energije.
- podstaknu radnike da budu aktivniji u sindikalnim aktivnostima, odnosno da budu članovi sindikalne organizacije, jer je postizanje ciljeva lakše kada je više kolektivno nego pojedinačno.

Zajednički izazovi koje treba da razmotre obe strane; kompanije i predstavnici radnika.

- Održiva potrošnja energije kao pitanje od zajedničkog interesa, dijalog, promovisanje konsultacije i uključivanje radnika.
- Pronalaženje održivih rešenja koja istovremeno doprinose egzistencijalnoj sigurnosti radnika, kao i održanju zaposlenja.
- Zajednički rad na sprečavanju objavljivanja ili sprovođenja zakonskih mera koje nisu unapred dogovorene sa predstavnicima poslodavaca i predstavnicima sindikata u sektoru transporta.
- Identifikovanje stručnjaka u oblasti mobilnosti i održivosti kako bi pružili dobre savete svojim pridruženim članovima.
- Da budu bliži svojim organizacijama članicama kako bi se zadovoljile ekonomske potrebe, kao i potrebe za obukom i razvojem radnika kako bi zadržali svoja radna mesta, koristeći druge tehnologije kao što su digitalne tehnologije ili veštačka inteligencija u bliskoj budućnosti.

Izazovi za vlade:

- Ulaganje većih napora u osmišljavanje nacionalnih ekonomskih strategija koje se približavaju zahtevima UN Agende 2030 i Zelenog dogovora 2050.
- Pružanje i poslodavcima i sindikalnim organizacijama više informacija o održivoj i odgovornoj potrošnji energije. Za podizanje svesti u sektoru transporta o potrebi promene trenutnih procesa mobilnosti ka modelu održive mobilnosti.
- Poboljšanje nivoa dijaloga sa najreprezentativnijim društvenim i ekonomskim subjektima u svakoj zemlji.
- Jačanje sistema poreskih olakšica (npr. priznavanje povraćaja poreza) za kompanije koje pružaju kurseve zaposlenima.
- Pružanje finansijske podrške za ulaganje u prilagođavanje sektora transporta trenutnim i budućim zakonskim zahtevima.
- Osmišljavanje subvencionisanih planova obuke koji omogućavaju radnicima da se prilagode novim potrebama industrije.
- Implementacija infrastrukture za punjenje ili kompostiranje vozila alternativnim gorivima.
- Obezbeđivanje alternativnih izvora snabdevanja energijom za brodove u luci i za stacionirane avione.
- Promovisanje upotrebe održivih goriva u pomorskom i vazdušnom transportu.
- Razmatranje voza kao održive i bezbedne alternative za komunikaciju Evrope i olakšavanje kretanja robe i ljudi.
- Da se fondovi „Next Generation” namene promociji održive, bezbedne i povezane mobilnosti. Da se ova sredstva brzo raspodeljuju, sa konačnim ciljevima za informativne akcije, podizanje svesti u društvu, direktnu obuku radnika za nove tehnologije koje će biti potrebne u novim industrijskim procesima.
- Finansiranje zajedničkih akcionih planova društvenih i ekonomskih subjekata svakog transportnog podsektora kako bi ih prilagodili specifičnim potrebama svake grupe, ne zaboravljajući potrebe samozaposlenih preduzetnika.
- Vlada, poslovne organizacije i sindikalne organizacije treba da ulože velike napore da vizualizuju, analiziraju i dijagnostikuju uticaje koje će ova potreba za promenom imati na trenutni model transporta. Tako da se, na osnovu konsenzusa i socijalnog dijaloga, pripreme kako da ostvare evoluciju sektora transporta na uspešan način, predviđajući kriznu situaciju.

B. Konačni zaključak

Nakon uporedne analize informacija dostavljenih od sektora transporta svakog od partnera ove inicijative, smatra se prikladnim da poslovna i sindikalna udruženja svake zemlje učesnice NenPIC projekta mogu da rade zajedno, formirajući MREŽU ka **Kulturnoj Promeni** koja zahteva posvećenost sadašnjim i budućim izazovima sektora transporta. Preporučuje se osmišljavanje zajedničkih i usaglašenih strategija za postizanje **PRAVE i EFIKASNE KONSULTACIJE i UČEŠĆA** radnika u upravljanju delatnošću.